

LOOSAARE MAAÜKSUSE HALJASTUSE HINNANG

VISIOON HALJASTUS
09.09.2024 a

Loosaare maaüksuse haljastuse hinnang

Sissejuhatus

Hinnangu ala asub Leppneeme külas Loosaare maaüksuse idaosas - kavandatava elamumaa ja kavandatava tootmismaa alal. Täpsem hinnangu ala on märgitud haljastuse hinnangu plaanil. Hinnangu teostamiseks vajalikud välitööd viidi läbi septembri kuu alguses 2024. aastal.

Välitööd teostas ja hinnangu koostas Jaana Tulk (Visioon Haljastus).

1. Metoodika

Töö teostamisel on lähtutud standardis EVS 939-3:2020 „Puittaimed haljastuses, osa 3: ehitusaegne puude kaitse“ toodud metoodikast puittaimede hindamise ja inventeerimise kohta. Metoodikast lähtuvad puittaimestiku haljastusliku väärtuse hinnangu aluseks olevad väärtusklasside skaalad on kirjeldatud LISAs 1.

Välitööde käigus identifitseeriti alusplaanil märgitud puittaimed ning võrreldi nende vastavust hinnangu alal kasvavate puittaimedega. Igale haljastuslikule objektile anti number, mõõdeti puu tüve läbimõõt 1,3 m kõrgusel; võra läbimõõt neljas suunas (tulemus 0,5 m täpsusega, rühmades üldjuhul keskmine läbimõõt), määrati haljastuslik väärtus antud kohal ja vajadusel kirjutati üles märkused-tähelepanekud.

Samasse väärtusklassi kuuluvad puittaimed, mis kasvasid tihedalt koos, hinnati valdavalt rühmadena.

Alusplaanile märgiti iga haljastusliku objekti juurde number, mis vastab selle objekti andmetele tabelis ning võra projektsiooni kontuur haljastuslikule väärtusklassile vastavas värvis.

Haljastuslikku väärtusklassi väljendavad plaanil värvid alljärgnevalt:

rohelisena märgitud võra kontuur - III väärtusklass;

kollasena märgitud võra kontuur - IV väärtusklass;

pruunina märgitud võra kontuur – V väärtusklass.

Alusplaanile märgiti ka kaks kuklaste pesakuhila asukohta.

2. Puittaimestiku üldine iseloomustus ja puittaimede haljastusväärtus

Vaadeldaval alal on enamuspuuliigiks sookask, pea kogu alal kasvab ohtralt ka harilikku pihlakat. Mõnel pool kasvab ka harilikku kuuske, vähesel määral kasvab ka sangleppa, halli leppa, harilikku haaba, raagremmelgat, harilikku tamme, harilikku sarapuud.

Ala äärtesse on istutatud ka mõned ilupuud- ja põõsad nagu alpi seederännid, paar väikest harilikku hobukastanit, korea nulg, kurdlehised kibuvitsad ning viljapuud, ülejäänud ala haljastus on spontaanselt kasvama hakanud.

Kased on valdavalt nooremas keskeas kuni keskmises eas, pihlakat leidub igas vanuses, kuid valdavalt on pihlakad nooremapoolsed. Ka alal kasvavad kuused on valdavalt noored, kaks kuuske on keskmises eas. Kõik alal kasvavad tammed on noored. Alal kasvavad lepad on valdavalt nooremas keskeas, üks sanglepp on keskmises eas. Raagremmelga ja hariliku sarapuu vanus alal varieerub. Alale istutatud puud on nooremapoolsed või veel väga noored.

Heas seisukorras on enamik sarapuupõõsaid, alale istutatud alpi seederännid, noored tammed ja enamik sangleppasid, nende puude kasv on alal perspektiivikas. Tammede kasvuperspektiiv oleneb suuresti valgustingimustest, kuna suuremate puude vahel on tammedel valgust vähevõitu.

Suur osa ala haljastusest on kannatanud vähemal või rohkemal määral valguspuudust. Sookask kasvab I rindes ning ülejäänud noorematel puudel, eriti just ala keskosas ja lääneosas, olnud valgust vähevõitu. Paremad valgustingimused on puude kasvuks olnud ala idapoolsemas osas ja tee äärtes, kus puude seisukord on ka parem.

Ala idaosas on enamik sookaskesid keskmises eas, puude kasv on hõredam ja osade sookaskede seisukord rahuldav ja võra korralik. Ka osad pihlakad kasvavad seal puistust mõnevõrra eemal ning on korraliku võraga. Valgusele avatud kasvukohtades on puude kasvustingimused ja seisukord olnud parem, mistõttu seal kasvab enim III väärtusklassi

hinnatud puid. Ka on seal liigirikkus suurem ning sookase kõrval levinud ka pikemaealisi ja haljastuslikult väärtuslikumaid puu- ja põõsaliike.

Ala keskosas ja läänepoolsemas osas liigniiskes pinnases kasvavad sookased on kehvemas seisukorras – paljudel puudel esineb tüves vigastusi ja mädanike, enamikul puudel pole olnud piisavalt valgust, paljude puude võrad algavad kõrgelt, enamik kaskedel on võrad hõredad või kidurad.

Tugevat valgusepuudust kannatavad enamik alal kasvavatest kuuskedes- enamik kuusketid on veel noored, kuid võrad on hõredad, vaid paaril üksikul valgusele avatumas kasvukohas kasvaval kuusel on tihedam võrakasv. Ka need pihlakad, mis kasvavad ala keskosas või lääneosas kannatavad valguspuuduses.

Pinnas on ala idapoolsemas osas parasniiske, ala keskosas ja lääneosas liigniiske, vaadeldava alal asetsevad ajutiselt (nõrgalt) liigniisked gleistunud leetunud mullad (LkG), isapoolses osas on vähesel määral esindatud ka gleistunud nõrgalt leetunud mullad (LKIG) ja nõrgalt leetunud mullad (LkI).

Kokku vaadeldi ja hinnati 72 haljastuslikku objekti, millest 30 on üksikpuud, 19 puude rühmad, 18 puude ja põõsaste rühmad, 3 üksikpõõsad ja 2 põõsaste rühmad. Puittaimede ja nende rühmade täpne loend on toodud LISAs 2, puittaimede taksonite nimi ja kodumaisus on toodud tabelis 1.

Tabel 1. Puittaimede taksonite nimekiri

Nr	Kodumaisus	Taksoni eestikeelne nimi	Taksoni teaduslik nimi
1	+	Haab, harilik	<i>Populus tremula</i>
2		Hobukastan, harilik	<i>Aesculus hippocastanum</i>
3	+	Kask, soo-	<i>Betula pubescens</i>
4		Kibuvits, näärelehine	<i>Rosa pimpinellifolia</i>
5		Kirsipuu, hapu (harilik)	<i>Prunus cerasus</i>
6		Kreegipuu, -	<i>Prunus insititia</i>
7	+	Kuus, harilik	<i>Picea abies</i>
8	+	Lepp, hall (valge)	<i>Alnus incana</i>
9	+	Lepp, sang- (must)	<i>Alnus glutinosa</i>
10	+	Mänd, harilik	<i>Pinus sylvestris</i>
11		Nulg, korea	<i>Abies koreana</i>
12	+	Pihlakas, harilik	<i>Sorbus aucuparia</i>
13	+	Rommelgas, raag-	<i>Salix caprea</i>
14	+	Sarapuu, harilik	<i>Corylus avellana</i>

Nr	Kodumaisus	Taksoni eestikeelne nimi	Taksoni teaduslik nimi
15		Seedermänd, alpi	<i>Pinus cembra</i>
16	+	Tamm, harilik	<i>Quercus robur</i>

Vaadeldaval alal I väärtusklassi (haljastuslikult väga väärtuslikku) ega II väärtusklassi (haljastuslikult väärtuslikku) haljastust ei kasva.

III väärtusklassi (haljastuslikult oluliseks) on hinnatud 28 haljastuslikku objekti, millest 15 on üksikpuud, 5 puude rühmad, 3 puude ja põõsaste rühmad, samuti 3 üksikpõõsad ja 2 põõsaste rühmad. Siia väärtusklassi on hinnatud kõik alal kasvavad tammed, korraliku võraga ja olulisemate vigastuste ja kahjustusteta sookased ja nende rühmad, enamik alal kasvavaid sangleppasid ja sarapuid, korraliku võrakasvuga pihlakad, samuti korraliku võrakasvuga kuused ning enamik alale istutatud puid ja põõsaid – seedermännid, üks hobukastanitest, nulg ja kibuvitsade rühm.

IV väärtusklassi (haljastuslikult väheväärtuslikuks) on hinnatud 37 haljastusliku objekti, millest 13 on puude rühmad, samuti 13 puude ja põõsaste rühmad ning 11 üksikpuud. IV väärtusklassi on hinnatud nii mahuliselt suurem osa haljastust kui ka haljastuslike objektide arvult enim haljastuslike objekte. IV väärtusklassi hinnatud puittaimedest valdava osa moodustavad kiirekasvulist ja lühiealist noored kuni nooremas keskeas puittaimed, mis on kasvanud valgusepuuduses, liigniiskes pinnases ning millel võrad algavad kõrgelt, on hõredad või kidurad ning millest osadel esineb ka tüves vigastusi. Siia väärtusklassi on hinnatud need puittaimed, millel ei ole olulist haljastusväärtust ning mille peamine väärtus seisneb biomassis.

Suurima mahu selle väärtusklassi haljastusest moodustavad nooremas keskeas sookased, samuti on siia väärtusklassi hinnatud paljud pihlakad, mis kasvavad põõsarindes valgusepuuduses. Siia väärtusklassi on hinnatud ka paljud kuused – enamik alal kasvavaid kuuskesid on noored, nende kasv ei ulatu põõsarindest või II rindest kõrgemale ning tugevas valgusepuuduses kasvanud kuuskedel on võrad hõredad ning ka kasvuperspektiiv vähene. Siia väärtusklassi on hinnatud ka alal kasvavad raagremmelgad.

Siia väärtusklassi on hinnatud ka need puud liigist olenemata, millel on olulised vigastused või kahjustused, mis ei muuda veel puud ohtlikuks.

V väärtusklassi on hinnatud 7 haljastuslikku objekti, millest 4 on üksikpuud, 2 puude ja põõsaste rühmad ning 1 puude rühm. Siia väärtusklassi on hinnatud need puud ja põõsad, millel

on olulised vigastused ja kahjustused või mis on olulises osas kuivanud. Siia väärtusklassi on hinnatud mõned oluliste kahjustustega sookased, osaliselt kuivanud pihlakad ning murdunud tüvega haab.

4. Soovitused

Paremas seisukorras haljastus kasvab vaadeldava ala idapoolsemas osas, mõningal määral ka vaadeldava ala teega külgnevates osades (tee äärtes). Kehvemas seisukorras haljastus kasvab ala keskosas ja läänepoolses osas. Kõige halvemas seisukorras on puude ja põõsaste rühm nr 68, seal esineb puudel palju vigastusi ja kahjustusi, esineb ka murdunud puid. Üsna kehvast seisust on puud ka rühmades 32, 33, 51 ja 52.

Ala idapoolsemas osas ja tee äärtes on haljastusel olnud rohkem valgust ja kasvuruumi ning ka pinnas on olnud kuivem, mistõttu suurem osa puittaimi on vähemalt rahuldavas seisukorras. Seal on ka puittaimede liigirikkus mõnevõrra suurem. Seega oleks kõige mõistlikum säilitada ala idaosa haljastus seal, kus kasvab enim III väärtusklassi haljastust - kus puude seisukord on parem, samuti puittaimede liigirikkus suurem. Sealt oleks mõistlik välja raiuda üksnes V väärtusklassi mustast pässikust (*Inonotus obliquus*) kahjustatud ja muude oluliste kahjustustega sookased ning olulises osas kuivanud pihlakas. Samuti võiks kaaluda puude ja põõsaste rühmast nr 13 sookaskede ja pihlakate välja raiumist, et anda kõrval kasvavatele okaspuudele – eelkõige seedermandidele aga ka kuusele rohkem valgust ja kasvuruumi. Muus osas ei ole mõistlik haljastust olulisel määral seal harvendada. Kuigi ala idaosas kasvavad puud hõredamalt, on seal küll mõningane kehvast seisukorras puude likvideerimine ning mõnede nooremate puude likvideerimine võimalik, kuid liigne harvendamine või rühmades kasvanud puude üksikult kasvama jätmine vähendab säilitatavate puude kasvuperspektiivi oluliselt. Seega tuleks seal oluline osa haljastust säilitada kompaktselt, idapoolses osas orienteeruvalt kuni sanglepani nr 29, sealhulgas oleks mõistlik säilitada ka suurekasvuline sanglepp nr 29.

III väärtusklassi haljastust kasvab ka tee äärtes. Ka seal võiks suurema osa III väärtusklassi haljastust säilitada ning ka selle IV väärtusklassi haljastuse, mis juurdepääsuteede ja tehnosüsteemide rajamisega võimalikuks osutub. Ka tee äärtes on puudel olnud mõnevõrra paremad kasvutingimused ning vähemalt ühelt poolt avatud kasvukohta puhul on puude

kasvuperspektiiv kasvukeskkonna muutumisel parem, kui ala keskosas tihedalt koos kasvanud puudel.

Kuigi keskmises eas sookased on keskkonnatingimuste muutustele, eriti veerežiimi muutustele pigem tundlikud, on eelkõige ala idaosas ja tee äärtes kaskede kasvuperspektiiv keskkonnatingimuste muutumisel parem, kuna puid kasvab seal hõredamalt ning nende kasvukeskkond on olnud parem.

Kogu alal on võimalik säilitada ka noored tammed, mis keskkonnatingimuste muutusele paremini vastu peavad ning valgustingimuste paranedes nende kasvukeskkond hoopis paraneks. Säilitada on võimalik ka väga noored kuused, mille puhul valgustingimuste paranemine samuti mõneti kompenseeriks keskkonnatingimuste muudatusest tulenevad kahjulikud mõjud.

Ala keskosas ja lääneosas kasvavad puittaimed tihedalt koos, pinnas on niiskem ning puittaimede kasvutingimused olnud raskemad, mis väljendub ka puittaimede seisukorras. Suurima osa moodustab seal kiirekasvuline ja lühiealine sookask, põõsarinde aga valgusepuuduses pihlakas. Nende kõrval kasvab ka samuti kiirekasvulist ja lühiealist raagaremmelhat, mis on samuti valgusepuuduses ning tihti haarand tüvemädanikust. Ala kasvab ka kuuske, kuid ka noored kuused on tugevas valgusepuuduses ning nende kasvuperspektiiv küsitav. Seega ala keskosas on võimalik suuremat osa haljastusest säilitada vaid üksnes nii, et haljastust säilitatakse kompaktselt väga suurte rühmadena – kas siis koos teeäärsete puudega suurema haljasribana või vähemalt mõnesaja ruutmeetriste eraldistena. Ka sel juhul on tõenäoline, et osa puid ei pea keskkonnatingimuste muutustele vastu ning hääbub, seega sellisel säilitamisviisil on mõistlik arvestada ka järelhoolduse vajadusega, et õigeaegselt likvideerida need puud, mis ümberkaudsele ohtlikuks muutuvad.

Ala kõige läänepoolsema osa haljastuse säilitamisel on samuti oluline see, kui suures osas haljastust on võimalik seal tervikuna säilitada. Mõistelik oleks seal arvestada, et kõige läänepoolsema osa haljastust on võimalik säilitada sealt läände jätkuva metsaeraldise osana, mis suurendaks seal puittaimede kasvuperspektiivi.

Puude säilitamisel on oluline silmas pidada, kui suured on muutused puude kasvukeskkonnas – nii veerežiimis kui ka puittaimede kasvutiheduse muutused tihedalt koos kasvanud puude rühmades. Kõikide puude säilitamisel tuleb arvestada ka, et kui on tarvis teha kaevetöid puude

võrade all, tuleks kaaluda, kas puid on mõistlik säilitada. Arvestada tuleks, et puittaimi ei ole mõistlik säilitada ka seal, kus pinnast tõstetakse rohkem kui 20 cm.

Kokkuvõte

Suuremal osal vaadeldaval alal kasvab puistu, kus enamuspuuliigiks on sookask. Suurem osa alal kasvavaid puid ja põõsaid on noored kuni keskmises eas. Puude kasvutihedus on väiksem ala idapoolses osas ja tee äärtes ning suurem ala keskosas ja läänepoolsemas osas. Liigirikusega on vastupidi – liigirikkus on suurem ala idapoolsemas osas ja tee äärtes ning väiksem ala keskosas ja läänepoolsemas osas.

Puud on paremas seisukorras ala isaosas ja tee äärtes – seal on olnud rohkem valgust ja kasvuruumi, pinnas on mõnevõrra kuivem, mõnevõrra suurem on ka väärtuslikemate puuliikide osakaal kiirekasvuliste ja lühiealiste sookaskede kõrval.

Seega on haljastus paremas seisukorras ja ka haljastuslikult väärtuslikum (rohkem III väärtusklassi haljastust) ala idaosas ja tee äärtes. Ala keskosas ja läänepoolsemas osas on haljastus valdavalt väheväärtuslik (IV väärtusklass).

09.09.2024

Koostaja Visioon Haljastus:

(allkirjastatud digitaalselt)

Jaana Tulk, tel +372 5657 7899, jaana@visioonhaljastus.ee

Lisad:

1. Puittaimede väärtusklassid (väljavõte standardist EVS 939-3:2020 „Puittaimed haljastuses, osa 3: ehitusaegne puude kaitse“)
2. Haljastuslike objektide nimekiri
3. Puittaimestiku haljastusliku hinnangu plaan

LISA 1. Puittaimede väärtusklassid

Väljavõte standardist EVS 939-3:2020 „Puittaimed haljastuses, osa 3: ehitusaegne puude kaitse“:

Puude väärtusklassid

Eriti väärtuslik puu (I väärtusklass) – dekoratiivse ja/või pikaealise ning haigustele ja kahuritele vastupidava puuliigi eriti suur ja elujõuline eksemplar. Puu, mis on dendroloogiline haruldus või millel on ajalooline või kultuurilooline väärtus. Looduskaitse all olev puu. Kindlasti säilitada.

Väärtuslik puu (II väärtusklass) – dekoratiivne, pikaealine ning mehaanilistest vigastustest või kahjuritest kahjustamata (või väikese kahjustusega) puu. Samuti dekoratiivse, haigus- ning kahjurikindla ja pikaealise puuliigi noor elujõuline eksemplar neile sobivas kasvukohas. Juba kahjustatud eriti väärtuslik puu. Olulise mastikulise ja ökoloogilise väärtusega puu. Üldjuhul säilitada. Kõrvaldada võib erandjuhul – sel juhul kindlasti ette näha asendusistutus.

Oluline puu (III väärtusklass) – dekoratiivne puu või pikaealine ning mehaanilistest vigastustest, haigustest või kahjuritest kahjustatud, kuid veel elujõuline (juurdekasvu omav) puu. Puu, mis osaleb sel kohal ökoloogiliselt tõhusa haljastuse (nt tänavahaljastuse, metsa rajatud elurajoonis krundi kõrghaljastuse) moodustamisel. Sobivas kasvukohas elustikupuud: jääme surnud puu ja tüügas, mis pakub elupaiku lindudele, nahkhiirtele, putukatele, seentele jt. Võimalusel säilitada. Lubatud on nende puude arvelt vaadete avamine ja puistu harvendamine. Likvideerimisel asendada sobival kohal istutusega.

Väheväärtuslik puu (IV väärtusklass) – kiirekasvuline ja/või lühiealine puu või selliste puude isekülvne või võsundilise tekkega järelkasv, millel on arvestatav ökoloogiline tähtsus (eriti linnatingimustes). Puu, mis kahjustab või tulevikus tõenäoliselt kahjustab väärtuslikumat puud, hoonet või rajatist. Puu, mis on allasurutud seisundis. Oluliselt kahjustunud puu, mis pole ohtlik. Võib eemaldada.

Likvideeritav (raiotav) puu (V väärtusklass) – surnud või tugevalt kahjustunud, inimese elule, tervisele või varale ohtlik puu. Tuleb ohustada (elustikupuuna säilitamiseks) või eemaldada.

Põõsaste väärtusklassid

Eriti väärtuslik põõsas, põõsastik või liaan (I väärtusklass) – looduskaitsealune liik või elujõuline dendroloogiline haruldus, millel on oluline ruumiline ja ökoloogiline väärtus. Säilitada ja vajaduse korral hooldada.

Väärtuslik põõsas põõsastik või liaan (II väärtusklass) – elujõuline ja/või tähelepanuväärsete dekoratiivsete omadustega isend; haljastusplaani (istutusskeemi) järgi sobivasse kasvukohta istutatud isend või rühm. On ehitatud keskkonna tingimustele vastupidav ja talvekindel. Tal on ala ilmestav ja keskkonda parandav tähtsus ning oluline ökoloogiline ja ruumiline väärtus. Säilitada ja vajaduse korral hooldada.

Oluline põõsas, põõsastik või liaan (III väärtusklass) – vähenenud dekoratiivsete omadustega, kuid haljastusplaani (istutusskeemi) järgi istutatud või ehitatud keskkonnatingimustele vastupidav; talvekindel. Ala ilmestava ja keskkonda parandava tähtsusega isend või isendite rühm. Võimalusel säilitada ja hooldada, vajaduse korral noorendada.

Väheväärtuslik põõsas, põõsastik või liaan (IV väärtusklass) – isekülvne või võsundiliselt levinud isend või rühm, mis kahjustab või tulevikus hakkab kahjustama ala väärtuslikumat haljastust või mis on saanud kahjustusi sobimatute kasvutingimuste tõttu. Haljastuse seisukohast väheväärtuslik, soovi korral võib säilitada kui biomassi. Vajaduse korral eemaldada või asendada.

Likvideeritav põõsas, põõsastik või liaan (V väärtusklass) – isend või rühm, mis haiguste, sobimatute keskkonnatingimuste või vanuse tõttu on kaotanud oma haljastusliku ja ökoloogilise väärtuse ning mille taastamine vale kasvukoha tõttu ei ole otstarbekas. Ohtlike invasiivsete liikide esindajad. Tuleb eemaldada.